

Ολιστική προσέγγιση ή επιμέρους ανάπτυξη γνωστικών αντικειμένων από ειδικότητες

Η διεύρυνση του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος που εφαρμόστηκε στο νηπιαγωγείο μετά τη θέσπιση της υποχρεωτικότητας της προσχολικής εκπαίδευσης, έθεσε το ζήτημα του προσδιορισμού του διδακτικού χρόνου της νηπιαγωγού.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας πολλά ερωτήματα ανέκυψαν και χρειάστηκε να απαντηθούν. Ένα από αυτά αφορά στον τρόπο που θα μπορούσαν να καλυφθούν τα κενά του διδακτικού χρόνου που θα προέκυπταν, σε περίπτωση εξομοίωσης του διδακτικού ωραρίου της/του νηπιαγωγού με αυτό του δασκάλου.

Σε συζητήσεις που ακολούθησαν τέθηκε το θέμα της πιθανής κάλυψής τους με εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων όπως εικαστικών, μουσικής φυσικής αγωγής κλπ. Θα ήταν όμως ωφέλιμη μια τέτοια ρύθμιση και θα πραγματοποιούνταν προς όφελος της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης;

Σύμφωνα με τη θεωρία του εποικοδομητισμού, η γνώση οικοδομείται από τον ίδιο τον μαθητή με βάση τις προσωπικές του ανάγκες και ικανότητες και το κοινωνικό περιβάλλον. Για να υπάρξουν μαθησιακά αποτελέσματα οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τις προηγούμενες ιδέες και νοητικές παραστάσεις τους, ώστε να μπορούν να τις αντιπαραθέσουν στις νέες γνώσεις που το σχολείο παρέχει. Στην αυτήν την περίπτωση, ο εκπαιδευτικός καλείται να δώσει στο μαθητή τις κατάλληλες ευκαιρίες, μέσα από το σχεδιασμό και τη χρήση ανάλογων διδακτικών και εργαστηριακών στρατηγικών, ώστε η εκπαιδευτική διαδικασία να λειτουργήσει «μαζί και ενάντια» στις αντιλήψεις των παιδιών, προκαλώντας τη γνωσιακή σύγκρουση, η οποία θα οδηγήσει σε αναδιοργάνωση της σκέψης και θα διευκολύνει την υποκειμενική ανάπτυξη της μάθησης του μαθητή.

Ένας τέτοιος σχεδιασμός προϋποθέτει αφενός ο εκπαιδευτικός να γνωρίζει καλά τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα των παιδιών και αφετέρου να είναι καλά καταρτισμένος και ενημερωμένος σε ό,τι αφορά τις στρατηγικές που πρέπει να επιλέξει.

Για να μπορούν οι παρεμβάσεις που επιλέγει να βρίσκονται σε συνάφεια με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών, πρέπει ο εκπ/κός συστηματικά να αλληλεπιδρά και να επαναπροσδιορίζει τη σχέση του με τους μαθητές - τόσο για κάθε μαθητή ξεχωριστά, όσο και για όλη την ομάδα, για να μπορεί να ανακαλύπτει εκτός από τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα που αναδύονται κάθε φορά, τα εμπόδια που παρακωλύουν την αφομοίωση νέων γνωστικών σχημάτων και να δίνει ερεθίσματα που να διευκολύνουν την ανάπτυξη της εξελικτικής τους φάσης.

Από την άλλη πλευρά, η ευελιξία που παρέχει η δομή του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου ως προς την επιλογή των θεματικών ενδιαφέροντος, αφήνει πολύ «χώρο» στο αξιακό σύστημα διαπαιδαγώγησης που μπορεί ο εκπ/κός να υιοθετήσει και στην ιεράρχηση των στόχων που θα θέσει.

Ταυτόχρονα, οι δεξιότητες στις οποίες στοχεύει αφορούν στην ανάπτυξη της κριτικής και συγκλίνουσας σκέψης, προϋπόθεση της οποίας είναι η εστίαση του ενδιαφέροντος σε ευρύτερους τομείς μελέτης, έτσι όπως αυτοί αναδύονται μέσα από τα ενδιαφέροντα παιδιών και εκπαιδευτικών, στο πλαίσιο μιας ολιστικής αντιμετώπισης της γνώσης και απαραίτητες για τη επίλυση προβλημάτων.

Και τέλος, ας μην ξεχνάμε ότι ο παιδαγωγικός ρόλος του νηπιαγωγείου που το καθιστά και υποχρεωτικό, ο οποίος εμπεριέχεται στο νόμο 1566 αρ.1, αναφέρει

ότι ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης είναι «...να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν αρμονικά», αντιμετωπίζει το παιδί ως όλο. Γι' αυτό τόσο η μάθηση όσο και η διδασκαλία πρέπει να προσεγγίζονται με έναν ολιστικό τρόπο.

Ποιος όμως και πώς μπορεί να ανταποκριθεί καλύτερα σε όλες αυτές τις ανάγκες που η προσχολική αγωγή προϋποθέτει;

Όπως είπαμε και παραπάνω, χρειάζεται ιεράρχηση των βασικών στόχων, καλή γνώση των διδακτικών πρακτικών μέσω των οποίων μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι, συνεχή παρατήρηση και εκτίμηση των ιδιομορφιών, αναγκών και δυσκολιών των παιδιών και καλή γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ηλικίας.

Όταν όμως στην εκπαίδευση των παιδιών εμπλέκονται περισσότερα από ένα πρόσωπα, πολύ σημαντική είναι η συνεργασία μεταξύ τους, ως προς τα παραπάνω - καθορισμός στόχων, θεματικών ενδιαφέροντος, αξιών, διδακτικών πρακτικών, την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναγκών των παιδιών. Όμως η ενασχόληση πολλών εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων θα δυσχέραιναν το παιδαγωγικό έργο του νηπιαγωγείου και την ευελιξία του στη επιλογή διδακτικών πρακτικών και θεματικών ενοτήτων, γιατί προϋποθέτουν χρόνο για συνεχή και ανατροφοδοτούμενη σχέση σε όλα τα επίπεδα μεταξύ των εμπλεκόμενων εκπ/κών, η οποία για τα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας καθίσταται σχεδόν αδύνατη, καθώς αποτελεί αν όχι μια άγνωστη, τουλάχιστον σε εμβρυακό στάδιο εμπειρία.

Το αποτέλεσμα θα ήταν, όπως συμβαίνει και σήμερα στο δημοτικό, μια διδακτική πρακτική κατατεμαχισμένη σε γνωστικά αντικείμενα, με μια στείρα και πολλές φορές μη στοχοθετημένη μετάδοση γνώσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων, και στην οποία καμία θέση δεν υπάρχει για κάθετη και οριζόντια ανάπτυξη της ενότητας των γνωστικών αντικειμένων, σε αντίθεση με ό,τι έχουμε δει να γίνεται σήμερα στο νηπιαγωγείο, από όσους εκπαιδευτικούς εφαρμόζουν τις αρχές της βιωματικής - επικοινωνιακής μάθησης, οι οποίες διαπερνούν τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των περιεχομένων μάθησης των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων.

Επιμένουμε στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης γιατί αναπτύσσεται στη βάση των δεδομένων της επιστημολογίας για την ανάπτυξη του παιδιού, σέβεται τις δυνατότητες της ηλικιακής του φάσης και προωθεί την ανάπτυξή τους, ενώ ταυτόχρονα στοχεύει στην ανάπτυξη ατόμων ενεργών που μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες επίλυσης προβλημάτων μέσα από την κριτική θεώρηση των δεδομένων προβληματικών καταστάσεων.

Είναι πολύ σημαντικό να προστατέψουμε και να προωθήσουμε όλες τις αποτελεσματικές πρακτικές που εμπειρικά έχουν καταγραφεί και λειτουργήσει μέχρι σήμερα στους κόλπους της προσχολικής αγωγής. Αντί να αγνοήσουμε και να παρακάμψουμε αυτά τα σημαντικά δεδομένα, είναι προς όφελος όλων μας να τα λάβουμε υπόψη μας, για να καταφέρουμε να βελτιώσουμε τη δομή της διδακτικής πραγματικότητας, πολλές πλευρές της οποίας είναι υπό διερεύνηση.

Επειδή η μάθηση και η διδασκαλία πρέπει να προσεγγίζονται με έναν ολιστικό τρόπο που αντικατοπτρίζει τον πραγματικό κόσμο που είναι διαδραστικός, χρειάζεται στην προσχολική αγωγή να επιμένουμε στη διατήρηση της ενότητας της διδακτικής διαδικασίας με τη διατήρηση της ενότητας του διδακτικού χρόνου του εκπαιδευτικού.